

tíðindablaðið sosialurinn

Telefon 118 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postsmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgevari: P/f Sosialurinn ©
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
Fyrirtaksstjóri: Krisjan Dahl
Blaðfólk: Hogni Djurhuus
Randi Jacobsen
Tórfinn Smith
Ljósmyndari: Kallmar Lindenskov
Uppseting: P/f Sosialurinn
Prent: P/f Pressan 1981

Tillukku Rói

VIÐ FØROYINGUM ØLLUM fegnast vit í hesum døgum um mentunarlaga avrik títt, yrkinga-savnið Líkasum, sum tú fyrradagin undir miklari tign fekk handaða bókmentavirðislen Norðurlandaráðsins fyrri.

Tað er ikki á hvørjum degi, at slíkur heiður fellur skrivandi føroyingi í lut.

TÍBETUR eru ikki so fá av bóka-verkum okkara seinnu árinu týdd til fremmand mál, men slíka virðislen hevur bert einaferð áður verið latin føroyingi, nevniliga William Heinesen, sum við skriv-ing síni hevur vunnið sær sess millum heimsins frægastu rithøv-undar.

AT William skrivaði á donskum, ger hann ikki minni í alheimsmáti og átti heldur ikki at gjørt tað í okkara metingum av avrikum hansara, men vissuliga fløvar tað, at tú fram um aðrar megnaði at gera vart við skaldskap í føroyskum máli so dyggiliga, at tú við hesum bragdi vann okkum norðurlenska, um kanska ikki enn, alheimsviðurkenning fyrri máli okkara — ikki bert sum »so dánt« nýtiligt í gerandisdegnum, men sum fullgott mentunar-amboð í bundnum sum óbundnum máli.

FØROYSKA mentunarstríðið var, tann tíð tað var, mestsum mál-stríð burturav. Tógvið gekst at vinna málinum frama heima hjá okkum sjálvum, tíansheldur uttanlendis, og hóast málini, andskappar okkara tá settu sær vóru stór og há, so mundi neyvan nakar teirra vága sær at vóna, at úrslitið av málstríðnum skuldi gerast so glæsiligt sum hesin sigur, tú nú hevur vunnið okkum.

oddagrein

UM IKKI seinasti, so er bragd títt ein hin hollasti steinurin í tí virki, vit alsamt verða at verja og menna mál okkara við.

ANSURIN fyrri málinum saman við góðum skaldagávum kann hjá skilafólki ikki annað enn vera málinum til menningar, og javnt og samt hevur gingið áfram ser-stakliga síðan aldarskiftið.

MEN MENTUNARLIGU eyguni uttaneftir eiga ikki einsamøll at vera tey, ið framyvir skulu elva okkum til bókmentalig avrik sum Róasar, og heldur ikki skulu vit »bara fyrri at vera við« skera mentunarlaga fyrirtaksemi okkara eftir útlenskum leisti.

LATIÐ OKKUM tí halda fast við hesa góðu viðurkenning málsins uttanlendis og við stóði í hesi byrjan og í heimligum jørðildi á altjóða vís framhaldandi menna málið, okkara eftirkomarum at frama — og nú kanska vónandi eisini til gagns fyrri útlendingar.

BESTA BORGAN FYRI, at hetta skal eydnast, eru málsligir hegnismenn sum Rói.

kr

Burturtreingja roykingina!

At banna royking er helst ikki gjørligt, sjálvt um tað hevði verið ráðiligt, tá ið hugsa verður um, at sigarettin er fremsta vanligu morðvápnid, ið so liðandi leiðir til sjálmorð lungnakrabbameini og hjartasjúkum o.o. fyrri í hvussu er tiggjunda hvønn persón, ið roykir.

Vist kundi man hugsað sær — aftan á at manna-hugsanin er búnað í nøkur ár, og heilsukostnaðurin og fylgjurnar av óbeinleiðis royking eru komin meira í ljósmála — at solan verður bannað í vanligum matverubúðum, og teir roykjarar, ið hava trupult við at leggja av, fingur keypt sína skamtan á apoteki ella øðrum staði.

Áldattúrin er upp á longri tíð at forða fyrri nýbyrjarum. Fyrri tey, ið ongantið eru byrjað ella ikki eru vorðin bundin av eitri-num, er tað eingin missur, einki tap av njótilsinum at halda seg frá at roykja.

Í USA hagAni tað mesta av góðum og illum kemur henda vegin, hevur

ein nýggj árinamikil rørsla tikið seg upp. At treingja burtur roykingina!

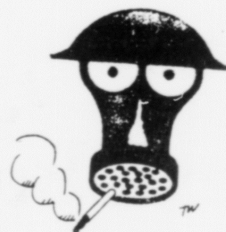
Men alheims- og frælskrøv, smuglingin og annað ger, at beinleiðis at forbjóða royking er ikki møguligt langt inn í framtíðina.

Beinið roykingina burtur úr vinnustøðum og matarhøllum og almennum støðum. Beinið roykingina í egin hølir ella serskild roykirum.

Tvær serskildar drivkreftir eru virkandi her. Skaðaviðbætur aftan á fleiri dómur av óbeinleiðis royking — ein er fallin í Svíðjód — og dugnaligir advokatar hava loypt hvøkk á arbeiðsgevarar og onnur.

Eisini eru fyrirkur og stovnar vorðin varug við, at royking og roykjarar kosta nógvan pening — minkandi framleiðsla, ótøkk millum ikki-roykjarar — versnað arbeiðsumhvørvi, dyrari reingeringskostnaður o.a.

Royk-bannanin og tað samfelagsliga trýstið, ið

roykjaranum er fyrri, hjálpir honum til at halda uppá ella minka um roykingina. Hetta er prógvað í statinum Minnesota og í San Francisco og Los Angeles, har er royking bannað í almennum bygningum uttan í avmarkaðum umrøðum, og har er ikki-roykjarin roykvardur í matarhøllum og á vinnustøðum.

Arbeiðsgevarin er knappliga vorðin besti samfelagi roykmótstöðufólksins. Vinnugevarar hava roknað út, at roykingin krevur sjei prosent av roykjarans arbeiðstíð í sjúku og av, at hann er illari fyrri, og at roykjarin kostar fyrirkunum í meðal umleið 5.000 krónur um árið. Hvussu nógv kostar roykjarin í Føroyum?

L

8. mars-tiltakið 1986 — intellektuelt snobbarí fyrri bygdakonur og ongar menn

Aftur í ár verður altjóða kvinnudagurin, 8. mars, hildin í Føroyum.

Og aftur í ár — eins og í fyrraárið — hava einans kvinnur atgongd til 8.mars-tiltakið.

Sum tað so ofta hevur verið undirtrikið av føroysku kvinnurørsluni, eru kvinnurnar helvtin av fólkinum. Og tí eiga kvinnurnar at vera við á øllum samfelagsøkjum — eitt nú í tí politiska livinum.

Hin helvtin av fólkinum er mannfólk. Men teir sleppa ikki at vera við, tá (summar) kvinnur sjálvar skipa fyrri. Teir sleppa ikki við til 8. mars sum tað fremsta kvinnudomineraða politiska tiltakið. So langt røkkur vælvildin — so langt røkka ynskini um javnrættindi (hjá summum kvinnur).

Bygdarkonu-isman

Ein av grundgevingunum fyrri, at einans kvinnur skulu sleppa við til 8.mars-tiltakið í ár, sigst vera hetta: Tann neyðars undir-kúgaða 77-ára gamla bygdarkonan antin torir ikki at fara til 8. mars-haldið, um meðurin sleppur við — ella er tað, at hon onkursvegna onki fær burturúr, um hann kemur við.

Eg havi ongantið rættliga skilt, hvat henda bygdarkonu-isma snýr seg um, so eg dugi tíværri ikki at greina hetta nærri. Men hetta er so høvuðsgrundgevingin í ár, og var tað minnst meg rætt eisini í fyrraárið.

Eg loyvi mær at spyrja, hvat fyrirreikararnir bílla sær inn, at undirmeta hesar bygdarkonu so nógv,

at tær — sambært teoriini — annaðhvørt ikki skuldu torað at komið á 8. mars-stevnu, ella at tær einki skuldu fingið burturúr, um menninir vóru við (ella hvat tað nú er, sum »bygdarkonuteoriin« snýr seg um. Undirmetandi er tað í øllum førum).

Hetta stendur í mun til havnarkonurnar (sum fyrirreikararnir sjálvar eru partur av), ið eftir øllum at døma eru komnar eitt stig longur fram á leið — bæði so og so — enn bygdarkonurnar. T.v.s. at tann unga havnarkonan, ið nærkast tí fullkomna á frigerings- (og øðrum økjum) tekur synd í eldru — á frigeringsøkjunum afturútsigldu — bygdarkonuni, og skipar tí fyrri kvinnufundi hin 8. mars — til